

ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πρός
Τούς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Θέμα : «Περί τῆς συμμετοχῆς τῶν πιστῶν εἰς τὴν Θεῖαν Εὐχαριστίαν».

Σεβασμιώτατοι ἐν Χριστῷ ἀδελφοί,

Κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας ἔχει παρατηρηθῆ ὅτι πολλοὶ πιστοί, ἐν ὄψει τῶν ἀγίων ἡμερῶν τοῦ Πάσχα καὶ τῶν Χριστουγέννων, συνωθοῦνται τὴν παραμονὴν αὐτῶν πρὸ τοῦ Ἁγίου Ποτηρίου, διαγκωνιζόμενοι νὰ λάβουν τὴν Θεῖαν Κοινωνίαν καὶ μάλιστα χωρὶς νὰ ἔχουν συμμετάσχει εἰς τὸ Μυστήριον, κάποιοι δὲ ἴσως καὶ χωρὶς τὴν δέουσαν προετοιμασίαν. Γεγονός εἶναι ἀκόμη ὅτι οἱ πλεῖστοι τούτων τὸν ὑπόλοιπον χρόνον ἀπέχουν τῆς Θείας Μεταλήψεως, προφανῶς ἀπὸ ἀγνοίαν τῶν «κεκανονισμένων» ἢ παραπληροφόρησιν.

Διὰ νὰ ἐκλείψῃ ἡ διαμορφωθεῖσα αὐτῇ λατρευτικὴ ἀταξία, ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἔκρινε σκόπιμον νὰ θέσῃ ὑπ' ὄψιν ὑμῶν καὶ δι' ὑμῶν εἰς τὸν Κλήρον καὶ εἰς ὄλον τὸ πλήρωμα τῆς καθ' ὑμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως τὰ κατωτέρω :

Βασικὴ πεποιθήσις κάθε Ὁρθοδόξου Χριστιανοῦ εἶναι, ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ δὲν ἦλθεν εἰς τὴν γῆν μας διὰ νὰ μᾶς δώσῃ μόνον τὴν ὑπέροχον διδασκαλίαν Του, ἀλλὰ διὰ νὰ προσφέρῃ τὴν θυσίαν τοῦ Σώματός Του καὶ τοῦ Αἵματός Του. Ἡ θυσία Του αὐτῇ μάλιστα πρέπει νὰ διαιωνίζεται, ὥστε οἱ πιστεύοντες εἰς Αὐτὸν νὰ κοινωνοῦν αὐτὸ τὸ Σῶμά Του καὶ τὸ Αἷμά Του. Αὐτῇ εἶναι ἡ κατάληξις τῆς θείας διδασκαλίας Του καὶ ὁ πυρὴν τῆς Ἐκκλησίας Του.

Διὰ τὸ μέγα τοῦτο θέμα ἔχομεν τὴν μαρτυρίαν τῶν Εὐαγγελιστῶν καὶ Ἀποστόλων Του. Τόσον οἱ τρεῖς πρῶτοι Εὐαγγελισταὶ (Ματθαῖος Κεφ. 26, Μάρκος Κεφ. 14, Λουκᾶς Κεφ. 22), ὅσον καὶ ὁ Παῦλος εἰς τὴν Α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολήν (Κέφ. 11), διηγοῦνται λεπτομερῶς τὸ γεγονός τῆς ἰδρύσεως καὶ τῆς παραδόσεως τοῦ μεγάλου αὐτοῦ Μυστηρίου, κατὰ τὴν ἐσπέραν τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου.

Μέσα ἀπὸ τὰ κείμενα αὐτῶν προβάλλουν οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου σαφεῖς καὶ ἡ ἐντολή Του κατηγορηματικὴ. Οἱ μαθηταὶ θὰ πρέπει νὰ τελοῦν τὸ μυστήριον τῆς Εὐχαριστίας ἢ τῆς κλάσεως τοῦ ἄρτου ἐπαναλαμβάνοντες τοὺς λόγους Του : «λάβετε, φάγετε ...» εἰς ἀνάμνησιν τῆς λυτρωτικῆς Του θυσίας, καὶ νὰ κοινωνοῦν τὸ Σῶμά Του καὶ τὸ Αἷμά Του. Ἡ παραγγελία αὐτῇ τοῦ Σωτῆρος δὲν σημαίνει τὴν τέλεσιν μιᾶς ἀλληγορικῆς ἢ εἰκονικῆς πράξεως, ὅπως ἰσχυρίζονται μερικοὶ αἰρετικοί, ἀλλὰ δηλώνει τὸ ἱερόν μυστήριον τῆς μεταβολῆς τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου εἰς Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ, ἡ ὁποία λαμβάνει χώραν, κατὰ τοὺς Πατέρας, «ἀληθῶς καὶ οὐσιωδῶς», ὁ δὲ Χριστός εἶναι πράγματι παρὼν, προσφέρων καὶ προσφερόμενος, θυσιάζων καὶ θυσιαζόμενος.

Ἐκτενὴς ἀνάπτυξις τοῦ μυστηρίου αὐτοῦ ἔγινεν ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Κύριον, πολὺ πρὶν ἀπὸ τὴν παράδοσίν Του τὴν ἐσπέραν ἐκείνην. Τὸ Μυστήριον ὑπεδηλώθη διὰ τῶν παραβολῶν τοῦ Μεγάλου Δείπνου καὶ τῆς Ἀμπέλου, πρὸ πάντων ὅμως διὰ τῆς Διδασκαλίας Του τὴν ἐπαύριον τοῦ μεγάλου θαύματος τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων (Ἰωάννης Κέφ. 6), ὅπου ἐπὶ λέξει εἶπεν : «ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς • ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σὰρξ μου ἐστίν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς» (στίχ. 51). Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐπαναλαμβάνει τρεῖς ὁ Κύριος τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Αὐτὴν τὴν σαφῆ ἐντολήν καὶ παράδοσιν, τὴν ὁποίαν ὁ Κύριος ἐνεπιστεύθη εἰς τοὺς μαθητάς Του, ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία διεφύλαξε πιστῶς καὶ τὴν μετέδωκεν εἰς τὰς ἐπομένας γενεάς ἀπαραχάρακτον. Κατὰ τὴν μεταποστολικὴν ἐποχὴν οἱ διάδοχοι τῶν Ἀποστόλων ἐπισημαίνουν, τόσον τὴν διδασκαλίαν αὐτήν, ὅσον καὶ τὴν πρᾶξιν τῆς πρώτης Ἐκκλησίας. Ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας καὶ «ἡ Διδαχὴ τῶν Ἀποστόλων» καὶ ὁ μάρτυς Ἰουστίνος τονίζουν τὴν ἀλήθειαν, ὅτι τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὁποῖον κοινωνοῦμεν, εἶναι «βρωσὶς καὶ πόσις» καὶ πρέπει νὰ τὰ μεταλαμβάνωμεν, διότι μᾶς ἐνώνουν μετὰ τοῦ Θεανθρώπου Σωτῆρος καὶ μᾶς χαρίζουν τὴν αἰώνιον ζωὴν. Τὴν ἀνάγκην τῆς μεταλήψεως αὐτῆς, τῆς Θείας Κοινωνίας, ἐπαναλαμβάνει καὶ τὸν

ἐπόμενον αἰῶνα, τόσον ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ὅσον καὶ ὁ Κυπριανὸς Καρχηδόνος.

Πολύ περισσότερον ὅμως ἐπιμένουν ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ οἱ τρεῖς μεγάλοι Ἱεράρχαι Βασίλειος, Γρηγόριος καὶ Χρυσόστομος, οἱ ὅποιοι διὰ πολλῶν παραδειγμάτων ἐπισημαίνουν τὴν σπουδαιότητα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀναγκαιότητα τοῦ μοναδικοῦ μυστηρίου τῆς θείας «μετουσίας». Τό αὐτὸ ἐπαναλαμβάνουν οἱ Ἅγιοι Κύριλλος Ἱεροσολύμων καὶ Μάξιμος Ὁμολογητὴς, καθὼς καὶ ὁ Συμεὼν ὁ νέος Θεολόγος, οἱ ὅποιοι χρησιμοποιοῦν συγκλονιστικὰς ἐκφράσεις. Βραδύτερον δὲ οἱ τρεῖς κορυφαῖοι Βυζαντινοὶ Θεολόγοι, Γρηγόριος Παλαμᾶς, Νικόλαος Καβάσιλας καὶ Συμεὼν Θεσσαλονίκης τονίζουν, ὅτι τὸ Μυστήριον τῆς Θείας Κοινωνίας εἶναι ἀληθῆς βρῶσις καὶ πόσις, διὰ τῆς ὁποίας ἐνούμεθα μετὰ τοῦ Χριστοῦ.

Τὴν μεγάλην αὐτὴν ἀλήθειαν προβάλλουν καὶ πάλιν ἐν καιρῷ Τουρκοκρατίας οἱ δύο φωτισμένοι ἅγιοι Μακάριος Νοταρᾶς καὶ Νικόδημος Ἁγιορείτης καὶ αὐτὴν ἀναπτύσσουν εἰς τὸ βιβλίον τους «Περὶ τῆς συνεχοῦς μεταλήψεως τῶν ἀχράντων τοῦ Χριστοῦ Μυστηρίων» (1783), παραθέτοντες πολλὰς μαρτυρίας ἁγίων Πατέρων. Καὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐπὶ Πατριάρχου Γρηγορίου Ε΄, τοῦ Ἐθνομάρτυρος, ἐπεβεβαίωσε τὰς θέσεις αὐτάς τὸ 1819, τονίζον ὅτι ἔχουν χρέος «οἱ εὐσεβεῖς ἐν ἐκάστη ἱερᾷ μυσταγωγίᾳ νὰ προσέρχωνται καὶ νὰ μεταλαμβάνωσι ... ».

Τὴν αὐτὴν γραμμὴν ἠκολούθησαν καὶ οἱ Θεολόγοι ποιηταὶ τοῦ Βυζαντίου ὑμνολογοῦντες πολλάκις τὴν συμμετοχὴν τῶν πιστῶν εἰς τὴν ὄντως Θεῖαν Κοινωνίαν (π.χ. Κανὼν Μ. Πέμπτης καὶ Μεταλήψεως).

Τέλος, ἄξιον ἰδιαίτερας προσοχῆς εἶναι ὅτι καὶ οἱ ἱεροὶ κανόνες τῆς Ἐκκλησίας καθορίζουν τὸν μέγαν σκοπὸν τῆς Λειτουργίας, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ ὄντως κοινωνία καὶ συμμετοχὴ τῶν πιστῶν εἰς τὸ Μυστήριον, ἡ συχνὴ μετὰ ζέσεως Θεῖα Κοινωνία. Εἰδικώτερον οἱ «Ἀποστολικοὶ Κανόνες», ἐκφρασταὶ τοῦ λειτουργικοῦ ἤθους τῆς πρώτης Ἐκκλησίας, οἱ ὅποιοι ἐπεκυρώθησαν ὑπὸ τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, προτρέπουν τοὺς πιστοὺς εἰς συχνὴν Θεῖαν Κοινωνίαν.

Σημειωθῆτω, ὅτι ὁ σημαντικώτερος τούτων, ὁ 9ος Ἀποστολικὸς Κανὼν, ὀρίζει ρητῶς : «πάντας τοὺς εἰσιόντας πιστοὺς, καὶ τῶν Γραφῶν ἀκούοντας, μὴ παραμένοντας δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ ἁγίᾳ μεταλήψει, ὡς ἀταξίαν ἐμποιοῦντας τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀφορίζεσθαι χρή».

Συναφῆς πρὸς αὐτὸν εἶναι καὶ ὁ 2ος Κανὼν τῆς Τοπικῆς Συνόδου τῆς Ἀντιοχείας (4ος αἰ.), ὁ ὁποῖος λέγει : «πάντας τοὺς εἰσιόντας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τῶν ἱερῶν Γραφῶν ἀκούοντας, μὴ κοινωνοῦντας δὲ εὐχῆς ἅμα τῷ λαῷ, ἢ ἀποστρεφόμενους τὴν ἁγίαν μετάληψιν τῆς εὐχαριστίας κατὰ τινὰ ἀταξίαν, τούτους ἀποβλήτους γίνεσθαι τῆς ἐκκλησίας, ἕως ἂν ἐξομολογησάμενοι καὶ δείξαντες καρποὺς μετανοίας καὶ παρακαλέσαντες, τυχεῖν δυνηθῶσι συγγνώμης ... ».

Ἡ κανονικὴ λοιπὸν παράδοσις καὶ συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας, ὡς μία φωνὴ ὁμιλοῦσα, συνιστᾷ καὶ προτρέπει τοὺς πιστοὺς εἰς συχνὴν Θεῖαν Κοινωνίαν. Τὰ λειτουργικὰ κελεύσματα καὶ καλέσματα «Γεύσασθε καὶ ἴδετε ὅτι χρηστός ὁ Κύριος», «Σῶμα Χριστοῦ μεταλάβετε, πηγῆς ἀθανάτου γεύσασθε», ἰσχύουν διηνεκῶς καὶ κανονικῶς εἰς τὴν Εὐχαριστιακὴν σύναξιν τῶν πιστῶν.

Βασιζόμενοι συνεπῶς εἰς τὴν μεγάλην ἐντολὴν τοῦ Κυρίου καὶ τὴν ὅλην ἐμπειρίαν τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, αἰσθανόμεθα χρέος νὰ τονίσωμεν τὴν σπουδαιότητα καὶ πρωταρχικότητα τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ Μυστηρίου, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιδιώκεται ἡ ἔνωσις τοῦ πιστοῦ μετὰ τοῦ Χριστοῦ, ἡ βίωσις τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ, τῆς ἀληθινῆς καὶ αἰωνίου ζωῆς, ὅπως ἐτόνισεν αὐτὸ ὁ ἴδιος ὁ Λυτρωτὴς μας.

Διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους ἡ Θεῖα Εὐχαριστία θεωρεῖται καὶ εἶναι ἡ πηγὴ καὶ τὸ κέντρον τῆς ἐν Χριστῷ πνευματικῆς ζωῆς, ἡ φανέρωσις τῆς Ἐκκλησίας, ὡς Σώματος Χριστοῦ καὶ ὡς κοινωνίας τοῦ Παναγίου Πνεύματος.

Μὲ τὴν συμμετοχὴν τῶν πιστῶν εἰς αὐτὴν καὶ τὴν μετάληψιν τῶν Τιμίων Δώρων δίδεται ἡ δυνατότης εἰς τοὺς συνειδητῶς μετέχοντας νὰ λυτρωθοῦν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας καὶ νὰ σωθοῦν. Νὰ ἀντιληφθοῦν τὴν νίκην τῆς ζωῆς ἐπὶ τοῦ θανάτου, νὰ βιώσουν τὴν Ἀνάστασιν, νὰ προγευθοῦν τὰ ἔσχατα, τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν.

Αὐτός ἐστὶν ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τῆς συστάσεώς Της ἕως σήμερον προσέφερε καὶ προσφέρει ἀδιαλείπτως πρὸς τοὺς πιστοὺς τὴν Θεῖαν Εὐχαριστίαν, τὸ μυστήριον τῶν μυστηρίων, τὴν δόξαν τοῦ Ἁγίου Θυσιαστηρίου.

Προϋποθέσεις διά τήν οὐσιαστικήν συμμετοχήν ἡμῶν τῶν πιστῶν εἰς τό μέγα αὐτό Μυστήριον, εἶναι ἡ ἐνότης τῆς πίστεως, ἡ ἀγάπη, ἡ καταλλαγή καί ἡ συμφιλίωσις, αἱ ὁποῖαι ἐπιτυγχάνονται διά τῆς μετανοίας καί τῆς ἐξομολογήσεως. Ἰδιαιτέραν προσοχήν ὅμως πρέπει νά δεῖξωμεν, ὥστε κατά τήν ὥραν τῆς Θείας Μεταλήψεως νά λείψῃ ἡ ἀταξία, ἡ βιασύνη κατά τήν προσέλευσιν, ἡ ἀνευλάβεια, ὁ ἐκνευρισμός καί αἱ διεκδικήσεις τῆς προτεραιότητος. Ὅλα αὐτά ἀλλοιώνουν τόν μυστηριακόν χαρακτήρα τῆς ἱερᾶς αὐτῆς στιγμῆς.

Ἀδελφοί ἐν Κυρίῳ,

Περισσότερον ὅμως ἀπαξιώνει τήν κατά Χριστόν ζωὴν μας, ἡ ἐπικρατήσασα συνήθεια νά μεταλαμβάνωμεν τῶν Τιμίων Δώρων μόνον ἐπί τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν Μεγάλων Ἑορτῶν τοῦ Πάσχα καί τῶν Χριστουγέννων ἢ κάποιων ἄλλων, ἐλαχίστων, ἡμερῶν τοῦ ἔτους. Ἡ ἀπώλεια εἶναι προφανής.

Ἀπότοκος τῆς συνηθείας αὐτῆς εἶναι τό σύνηθες, δυστυχῶς, φαινόμενον, ὁ λειτουργός ἱερεὺς νά ἐξέρχεται τοῦ ἱεροῦ Βήματος ἐκφωνῶν «Μετά φόβου Θεοῦ, πίστεως καί ἀγάπης προσέλθετε» καί νά μὴ προσέρχεται κανεὶς νά κοινωνήσῃ.

Διά τήν Ἐκκλησίαν μας εἶναι ἐκτός λογικῆς καί ἀποτελεῖ πνευματικὴ ἀταξία ἡ τέλεισις τοῦ Μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας, χωρὶς τήν συμμετοχήν τῶν πιστῶν εἰς τήν ἁγίαν Μετάληψιν.

Ἡ Θεία Λειτουργία τελεῖται διά νά κοινωνήσωμεν ! Αὐτὴ εἶναι ἡ ὀρθόδοξος διδασκαλία καί πράξις καί αὐτὴ ἡ διδασκαλία καί πράξις ὑπῆρχεν ἀνέκαθεν εἰς τήν Ἐκκλησίαν καί αὐτὴν ὀφείλομεν νά ἐφαρμόζωμεν.

† Ὁ Ἀθηνῶν Χ Ρ Ι Σ Τ Ο Δ Ο Υ Λ Ο Σ, Πρόεδρος.
† Ὁ Διδυμοτείχου καί Ὁρεστιάδος Νικηφόρος.
† Ὁ Μυτιλήνης, Ἐρεσσοῦ καί Πλωμαρίου Ἰάκωβος.
† Ὁ Λήμνου καί Ἁγίου Εὐστρατίου Ἱερόθεος.
† Ὁ Γουμένισσης, Ἀξιούπολεως καί Πολυκάστρου Δημήτριος.
† Ὁ Βεροίας καί Ναούσης Παντελεήμων.
† Ὁ Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καί Κονίτσης Ἀνδρέας.
† Ὁ Γυθείου καί Οἰτύλου Χρυσόστομος.
† Ὁ Δημητριάδος καί Ἀλμυροῦ Ἰγνάτιος.
† Ὁ Κυθήρων Κύριλλος.
† Ὁ Θεσσαλιώτιδος καί Φαναριοφερσάλων Θεόκλητος.
† Ὁ Καισαριανῆς, Βύρωνος καί Ὑμηττοῦ Δανιήλ.
† Ὁ Ὑδρας, Σπετσῶν καί Αἰγίνης Ἐφραίμ.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
† Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Σκλήφας.

Ἀκριβὲς Ἀντίγραφον
Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

† Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Σκλήφας.